

14.11.2018

SUSIKANNAN HOITOSUUNNITELMAN PÄIVITYKSEN VALMISTELURYHMÄN KOKOUS

Valmisteluryhmän kokouksessa käsiteltiin susien pihahavaintoja, uhkaa aiheuttavan suden määritlemää ja seuraavan kokouksen aihetta.

Aika keskiyö 14.11.2018 klo 9 - 12

Paikka Kokoushuone Kristian, Kirkkokatu 12, Helsinki

Osallistujat Heli Siitari, Suomen Metsästäjäliitto
Vesa Pihajoki, Poliisihallitus
Mikael Luoma, Suomen riistakeskus
Antti Härkölä, Luonnonvarakeskus (alustus)
Maaren Angeli, Paliskuntain yhdistys
Sami Säynevirta, Luonto-Liitto
Esa Kukkonen, Suomen Kennelliitto
Timo Leskinen, MTK
Outi Ratamäki, CORE
Ilpo Kojola, Luonnonvarakeskus
Riku Lumiaro, SLL
Sakari Mykrä, Metsähallitus

Maa- ja metsätalousministeriö:
Vesa Ruusila, erätalousneuvos, yksikön päällikkö, LVO/erätalousyksikkö (pj)
Sami Niemi, neuvotteleva virkamies, LVO/erätalousyksikkö
Jussi Laanikari, erityisasiantutija, LVO/erätalousyksikkö
Henna Väyrynen, asiantuntija, LVO/erätalousyksikkö (sihteeri)

1) Kokouksen avaus ja asialista

Kokouksen puheenjohtaja Vesa Ruusila avasi kokouksen. Todettiin paikallaolijat ja käytiin läpi ehdotus kokouksen asialistaksi.

2) Edellisen kokouksen läpikäyntiä

Puheenjohtaja Vesa Ruusila kysyi kommentteja edellisestä kokouksesta. Todettiin, että edellisen kokouksen pohjalta ei ollut erityisemmin raportoitavaa.

Keskusteltiin lyhyesti komission tiedotteesta, jossa kerrottiin, että kotieläinten suojaamisen kustannukset korvataan jatkossa täysin. Tuotiin esille, että Suomessa vahingonestotoimenpiteitä ei ole voitu maksaa 100 prosenttisesti, pystytyskustannukset tulleet muualta. Suomessa vahingonestotoimenpiteisiin ei ole maatalouden kehittämisrahoissa varattu rahoja. Rahat (ei-tuotannonolliset) ovat menneet kosteikkoihin. Tälle ohjelmakaudelle asiassa ei ole mahdollisuuksia. Tällä hetkellä kansallisia rahoja käytetään esimerkiksi suurpetovahingonkorvauksiin, mutta komissio haluaisi, että käytettäisiin EU rahoja.

2) Alustukset

Ilpo Kojola piti alustuksen susien liikkumisesta lähellä asuinrakennuksia. Kojola esitteli aineistoa ja tutkimusta, jossa arvioitiin GPS-suden todennäköisyyttä liikkua alle 150 metrin päässä asutusta rakennuksesta. Metsästyksessä 150 metriä on piha-alueen määritelmä.

Kojola kertoi, että tutkimuksen mukaan pihavierailut tapahtuvat keskimäärin yöaikaan, kun yöaika määritellään auringon laskun ja nousun mukaan. Lisäksi vierailujen määrään vaikuttaa asuinrakennusten tiheys susien reviirillä. Tutkimuksessa esille nousi myös, että nuorilla susilla on taipumuksena vierailla pihalla useammin kuin yli vuoden reviiriä hallinneilla susiyksilöillä. Talvella ikäluokkaan kytkeytyvää eroa ei susien välillä ole havaittavissa, mikä voi viitata siihen, että susilla on taipumusta oppia välttelemään piha-alueita. Kojola toi myös esille, että ns. vaelta- jien kulkureitit voivat olla pitkiä ja polveilevia.

Edellä esitettyä tutkimusta on tarkasteltu myös suhteessa yksilötason käyttäytymiseen. Sen mukaan 3 susiyksilöä poikkesi mallin ennusteesta: 2 yksilöä vieraili harvemmin kuin rakennusten määrä olisi ennustanut ja 1 yksilö vieraili säännöllisesti / kulki pihan kautta. Vanhemmassa tarkastelussa on havaittu, että valtaosa pantasusista vältteli piha-alueita myös yöllä.

Kojola toi esille, että piha-alueilla tehtyjen susihavaintojen osuus on suuri läntisessä Suomessa syksyllä ja talvella. Kesällä havaintojen määrä putoaa jonkin verran. Talvitilanteessa lumipeite vaikuttaa havaintojen määrään. Ero havaintojen määrässä suhteessa Itä-Suomeen selittyy suurimmalta osin sillä, että Itä-Suomessa on vähemmän taloja. Kirjauksia pihavierailuista tapahtuu siellä, missä ihmiset tekevät kirjauksia. Tässä mielessä TASSU ei Kojolan mukaan anna kovin realistista kuvaa susien pihakäynneistä ja liikkumisesta. Kojola totesi, että tavoitteena olisi tehdä yksilöidympi tarkastelu siitä, miten tehty Tassu-havaintoaineisto suhteutuu pantasusista kerättyyn havaintotietoon. Tarvetta olisi pantaseurantatiedolle läntisestä Suomesta.

Kojolan jälkeen alustuksen piti Antti Härkälä Luonnonvarakeskuksesta. Härkälä kertoi susireviireistä Lounais-Suomessa. Useimmat Lounais-Suomessa sijaitsevista reviireistä ovat melko tiheään asutuilla alueilla. Kuitenkin reviireiltä löytyy useampi ns. asumaton laikku. Yli 2 kilometrin etäisyydelle pääseminen asutuksesta on kyseisillä alueilla lähes mahdotonta – esimerkiksi Köyliössä tällaisia alueita on vain 3 % pinta-alasta.

Härkälä kertoi, että on susia jäljittäessään huomannut, että susien on vaikea kulkea niin etteivät ne kulkisi alle 100 metrin etäisyydellä rakennuksista talojen tiheyden vuoksi. Tyypillinen pihakäynti on, kun sudet liikkuvat asutuksen ohi yöaikana ja jäljet huomataan aamulla. Härkälä totesi, että suden saaliseläimet kuten kauriit viihtyvät viljelyksillä ja sudet tulevatkin niiden perässä pelloille ja siten asutuksen lähelle. Härkälä kertoi myös jäljittämistään susista, jotka olivat tulleet aivan tuotantoeläinten pihapaikan lähelle. Härkälän mukaan näin tapahtuu ajoittain: se ei kuitenkaan tarkoita, että vahinkoja välttämättä tulisi vaan kyse voi olla myös jonkinlaisesta susien uteliaisuudesta. Härkälä painotti, että susien käyttäytymisessä on isoja yksilöllisiä eroja: osa tulee säännöllisesti lähelle asutuksia ja osa taas selkeästi karttaa niitä. Suden kulkemisessa lähellä asutusta voi olla kyse myös ns. sattumasta ja lyhyestä hetkestä sen elämässä. Lähellä asutusta kulkemiseen vaikuttavat niin maisemarakenne, asutustiheys, tottuminen, saaliseläimet kuin tuotantoeläimetkin, susien yksilölliset erot ja suden ikä.

Härkälä kuvaili vielä lopuksi omien kokemustensa pohjalta, millä tavalla ihmiset suhtautuvat susiin alueilla, joilla niitä on. Hänen mukaansa vaikuttaisi siltä, että uusien susireviirien muodostuksessa paikalliset kokevat usein huolta ja pelkoa. Usein susien liikkuminen nähdään jotenkin ainutlaatuisena. Kuitenkin isommassa kuvassa susien liikkuminen on melko samankaltaista.

Härkälän jälkeen alustuksen piti Mikael Luoma Suomen riistakeskuksesta. Luoma esitteli vuonna 2015 vahvistettua susikannan hoitosuunnitelmaa. Tuolloin työpajoissa esitettiin toimia

pihoissa vierailleita susia koskien. Tällaisiksi toimiksi kirjattiin susien pihavierailuja koskeva tieto- ja toimintaohjeistus, syiden selvittäminen susien vierailuille ja seurausten kuten esimerkiksi koulukuljetusten kompensointi. Tuolloin esille nousi, että yöaikaiset liikkumiset koettiin epämiellyttävänä ja riistakeskuksen poikkeusluvut hankalina. Paikalliset kokivat ettei keinoja puuttua ongelmia aiheuttaviin susiin ollut. On myös koettu, että huolia ei oteta vakavasti. Paikalliset toivoivat, että hallinnon toimintaa selkiytetään ja rakennetaan toimintakynnyksensä susiin puuttumiselle.

Hoitosuunnitelmassa luokitellaan susia niiden liikkumisen ja käytöksen pohjalta kolmeen kategoriaan: tavanomaisena käytöksenä pidettiin susien liikkumista yksittäisinä kertoina ja enimmäkseen yöaikaan lähellä ihmisasutusta. Toimenpiteitä vaativa käytös on sellaista, jossa susi liikkuu toistuvasti ja säännönmukaisesti piholla. Suden tappamista edellyttävä käytös on sellaista, jossa susi on ihmistä pelkäämätön.

Hoitosuunnitelman puitteissa toteutettiin kaksivuotinen "toimintakynnyksen selvittäminen" hanke yhdessä poliisin kanssa. Pihahavainto määriteltiin sellaiseksi, joka on alle 100 metrin päässä tuotantolaitoksesta tai asutusta rakennuksesta. Hankkeessa kirjattiin toimintaohjeet toistuvien pihahavaintojen varalle. Hankkeen puitteissa ohjeistettiin petoyhdyshenkilöitä kirjaamaan laajemmin tietoja havainnoista.

Luoma toi esille, että tiedon tuottaminen ja poikkeuslupien saaminen on osittain kiinni petoyhdyshenkilöiden aktiivisuudesta. Tämä aiheuttaa paineita petoyhdyshenkilöille, jolloin vapaaehtoistyö ei enää tunnu samalla tavalla vapaaehtoistyöltä. Osa petoyhdyshenkilöistä onkin kovin työllistettyjä.

Luoma toi esille, että jos susi on syntynyt alueella, jossa asutustiheys on suurempi, voi olla myös helpompi muodostaa reviiri samankaltaiselle alueelle.

Luoman jälkeen alustuksen piti Vesa Pihajoki Poliisihallituksesta. Pihajoki esitteli Poliisihallituksen laatimaa ohjetta POL-2017-36246, joka vahvistettiin keväällä 2018. Uuden ohjeen tärkein toiminnallinen tavoite on yhdenmukaistaa poliisin toimintaa erityisesti suurpetotilanteiden hoitamisessa. Pihajoki toi esille, että ajoittain poliisista on haettu ns. konfliktin ratkaisua. Pihajoki korosti, että se ei kuitenkaan kuulu poliisin toimialaan.

Poliisi reagoi suurpetoihin liittyvissä tilanteissa, joissa on välitön toimintatarve: tällainen on välitön vaara turvallisuudelle ja terveydelle. Poliisia voi tilanteissa auttaa SRVA eli suurriistavirka-apu. Lisäksi poliisin tehtäviin kuuluvat eläinsuojelulliset tilanteet, joissa suurpeto on loukkaantunut. Tällöin SRVA voi myös auttaa poliisia.

Pihajoki korosti, että suurpetojen aiheuttamaa vaaraa arvioidaan aina tapauskohtaisesti ja arvioinnissa tulee mahdollisuuksien mukaan käyttää apuna eri asiantuntijoita. Tilannearvioon vaikuttavat esimerkiksi havaintojen laatu, luotettavuus, määrä ja ajankohta. Havaintoympäristöllä ja sen olosuhteilla on myös iso merkitys harkittaessa erilaisia toimintavaihtoehtoja. Yksiselitteisen toimintakynnyksen määrittäminen poliisitoiminnan aloittamiselle on vaikeaa. Suurpedon jälkien havaitseminen pihapiirissä tai yksittäiset näköhavainnot suurpedosta eivät välttämättä luo poliisille toimintavelvollisuutta. Toisaalta toistuvat pihavierailut esimerkiksi yöaikaan samalla asuin-kiinteistöllä taasen saattavat aiheuttaa toimintavelvollisuuden.

Sellaiset suurpetojen ja ihmisten kohtaamistilanteet, joissa suurpeto lähestyy ihmistä tai ei lähde poistumaan paikalta (jää kiertelemään / käyttäytyy uhkaavasti), on pidettävä sellaisena vaaran aiheutumisenä, joka muodostaa poliisille välittömän toimintavelvollisuuden. Myös suurpedon liikkuminen päiväsaikaan rakennetussa ympäristössä tai ihmisten asuinalueilla voidaan pitää sellaisena vaarana, josta aiheutuu poliisille välitön toimintavelvollisuus.

Pihavierailuja tehnyt suurpeto pyritään ensisijaisesti karkottamaan. Jos se ei ole ajallisesti tai toiminnallisesti mahdollista tai jos aiemmin toteutettu karkottamisyritys ei ole tuottanut tulosta, pihavierailuja tehnyt suurpeto voidaan lopettaa. Suurpedon lopettaminen on aina viimesijainen keino.

3) Keskustelua aiheesta

Keskustelussa tuotiin esille, että on vaikea määritellä se, mikä on ihmisarkuutensa menettänyt susi. Tuotiin esille, että susikannan elinvoimaisuuden kannalta ihmisarkuutensa menettäneiden susien poistamisella ei ole niin paljon merkitystä.

Keskusteltiin tavasta tarkastella sutta ”tyypillisen ja epätyypillisen käytöksen” luokitteluiden kautta. Tuotiin esille, että puhuttaessa sudelle lajityypillisestä käyttäytymisestä esitetään aina ihmisen näkökulma. Kuitenkaan ei välttämättä ole kyse lajille epätyypillisestä käyttäytymisestä. Susi oppii hyödyntämään olemassa olevia tilanteita varsinkin, jos ihmisten kohdalta ei kohdistu painetta. Suden käytös voi siis muuttua. Voisi siis miettiä parempia ilmaisutapoja kuten esimerkiksi uhkaa-aiheuttava susi sen sijaan, että määritellään, mikä on normaali tai epänormaali susi. Kyse on siis sen rajan määrittämisestä, milloin sutta pidetään uhkaa-aiheuttavana.

Keskustelussa esille nousi myös, että hallinto osaltaan ruokkii ns. pihasukonfliktia. Paikallistalossa on painetta päästä tappamaan, ja jossain määrin tehdään sudesta turvallisuusuhkaa esimerkiksi keräämällä havaintoja. Tuotiin esille eriävä näkemys siihen, että ruokittaisiin konfliktia ja todettiin olevan hankalaa arvioida, millaista on paikallisten elämä alueilla, joilla susia on ja että ihmisellä kuuluisi olla reviiri ja raja, miten lähelle susia voi tulla. Korostettiin, että olisi huolehdittava siitä, että susien ihmisarkuus säilyy.

Tuotiin myös esille, että havaintojen lukumäärät eivät sinällään kerro hirveästi mitään. Esimerkiksi poliisitoiminnan kannalta on merkityksellisempää, mitä lukujen taakse kätkeytyy. Nähtiin, että yöllä pihojen läheisyydessä liikkuvia susia tai esimerkiksi peuraa saalistaneet susia ei useimmiten tarvitse pitää vaarallisina.

Esille nostettiin kannanhoidollinen metsästys ja muutamissa kommentteissa nähtiin sen autta-
neen siinä, että konfliktia ei ruokittu.

Todettiin, että ihmistä pelkäämätön susi tulee poistaa ja nähtiin, että ns. susien ääritapauksista ja niihin reagoimisesta on yksimielisyys. Pohdittaessa asuttujen ympäristöjen lähellä tehtyjä su-sihavaintoja ja niiden tulkitsemista näkemyksiin tulee kuitenkin hajontaa. Todettiin, että keskustelussa lähestytään jossain määrin yhteisymmärrystä mutta että auki purettavaa on vielä. Korostettiin, että tulisi paneutua niihin työkaluihin, joilla tunnistetaan luotettavasti ns. poikkeavat yksilöt. Pelkkä Tassu-havaintojen määrä ei esimerkiksi voi olla perusteena; ts. ei voida käyttää koko havaintomassaa. Tehtävänä olisi osaltaan purkaa ja analysoida havaintomassaa, koska kaikkien havaintojen takia ei tarvitse toimia. Tulee siis pystyä luomaan kriteerit sille, milloin toimintakynnys ylittyy. Tuotiin esille, että Tassuun merkitään jokainen yksittäinen havainto erikseen vaikka kyse olisi ns. yhdestä susitapauksesta. Keskustelussa tuotiin esille, että poliisilla on hyvä linjaus, jossa toimiin ei ryhdytä kaikkien havaintojen takia.

Keskustelussa tuotiin esille, että tulisi päästä eroon sellaisista puheenparsista kuin ”pihoilla pyö-
rivät sudet”. Lähtökohtana tulisi olla haittojen esto ja suojoitoimenpiteet sen sijaan että lähdetään vain metsästyksestä. Keskeisenä tavoitteena tulisi olla yhteiselön parantaminen, koska Suomi on sitoutunut elinvoimaisen susikannan turvaamiseen.

Tuotiin myös esille, että uusille susien muodostamille alueille saattaa pikku hiljaa muodostua sellaista kantaa, jonka geneettinen diversiteetti ei ole hyvällä tasolla. Tämä johtuu alueiden etäisyydestä itärajaan.

Kokouksen lopussa Sami Niemi piti vielä alustuksen johdantona seuraavan kokouksen aiheeseen eli susien poikkeuslupiin. Niemi korosti alustuksessaan, että tarvitaan ajattelutavan muutos: pelkkä suden läsnäolo ei ole peruste poikkeusluvalle. Poikkeuslupa ei ole pyyntilupa tai metsästyslupa, vaan lupa poiketa suojelusta. Niemi korosti, että olisi tärkeää panostaa muihin tyydyttäviin ratkaisuihin kuten vahinkojen ehkäisyyn. Tähän mennessä metsästys on ollut peruslähtökohtana eikä haittojen minimointi. Muiden tyydyttävien ratkaisujen selvittäminen on tähän mennessä jäänyt vain luvan hakijalle. Selvittäminen on usein jäänyt selittelyn tasolle, koska sen merkitystä ei ole ymmärretty.

Lopuksi Niemi tarkasteli vielä lyhyesti kannanhoidollisia lupia susien metsästykseseen. Niemi toi esille suden biologian aiheuttamat haasteet kannanhoidollisia metsästykselle: suden kohdalla väärin kohdennettu poikkeuslupa voi vaikuttaa pitkän aikaa ja susi myös poikkeaa eläimenä esimerkiksi ilveksestä ja karhusta, joiden kohdalla kannanhoidollinen metsästys on toiminut. Kannanhoidollisista luvista on todennäköisesti keväällä tulossa ratkaisu ennakkoratkaisupyyntöä koskevassa asiassa.

4) Kokouksen päättäminen

Kokouksen lopussa päätettiin, että kirjoitetaan kokouksen pohjalta uutinen.

Puheenjohtaja päätti kokouksen ajassa 12.00.